Statped

Tilrettelagte måltider

- materiell og tiltak for barn med multifunksjonshemming

Et utvalg over materiell som kan bidra til at barn med multifunksjonshemming får gode måltidsopplevelser.

Et vellykket måltid forutsetter at barnet er godt utredet i forhold til medisinske forhold og ernæringsmessige behov. Spisingens kompleksitet gjør at dette er et ekstremt følsomt område hvor det er påkrevd at barnets nærpersoner samarbeider med for eksempel barnelege, ernæringsfysiolog, sykepleier, fastlege, for bare å nevne noen. Barnets pedagog og assistenter inngår som en viktig del i dette teamarbeidet.

Materialet som er presentert i veilederen er ikke tenkt som en fullstendig nedtegnelse av det som er å finne på markedet. Det representerer et utvalg, ut fra erfaringer Statped har gjort seg på området i møte med mange barn som strever med spising. I en spesialpedagogisk tilnærming til spising vil hjelpemidlene inngå som viktige komponenter i et større hele.

I veilederen er det forsøkt å gi grunnleggende informasjon om bruksområdet for materialet.

Materialet er samlet under følgende seksjoner:

1) Opplevelse av smak
2) Opplevelse av alt munnen, tunga, tennene og pusten kan gjøre
3) Ulike kopper og glass
4) Ulike tallerkener
5) Bestikk
6) Hjelpemidler til tilrettelegging
7) Halstørkle og smekker
8) Kartleggingsmaterialet
9) Litteratur

1.Opplevelse av smak

Baby Safe Feeder

Baby Safe Feeder er et produkt som gjør at du tidlig i barnets oppvekst kan gi barnet muligheter til trygt å spise frukt eller halvkokte grønnsaker. Produktet er utviklet i USA, basert på en mors skrekkopplevelse ved at sønnen satte mat i halsen - hvem har ikke opplevd lignende! Baby Safe Feeder kan tilby denne tryggheten. Baby Safe Feeder er et solid & gjennomtenkt produkt. Det lar seg enkelt demonteres for rengjøring i maskin eller koking. Det finnes også utbyttbare poser for supplering.

Flere funksjoner: Baby Safe Feeder vil, i tillegg til å gi en trygget ved inntak av frukt & grønt, også hjelpe mot kløe i gummene. Når de første tennene presser på er det godt å ha noe å gnage på. Det finnes knapt noe bedre enn kald eller frossen frukt for dette.

Ergonomisk: Baby Safe Feeder er godt utviklet med hensyn til barnets ergonomi og gripe evne. Designet kan sammenlignes med en rangle.

2.Opplevelse av alt munnen, tunga, tennene og pusten kan gjøre

Singing Straws

Singing straws er med å øke motivasjon til pust, reagerer både på inn- og ut-pust. Hjelper barnet til leppe-lukking.

Ulike sugerør

Ulike sugerør. Etter lengde og utforming krever de mere eller mindre av barnets innsats.

Talk Tools Horn Kit

TalkTools ble utviklet for å motivere barnet til å bruke munnen og pusten. De brukes ved siden av tradisjonelle logopediske terapiteknikker. “Horn kit” er designet til å normalisere muskulaturen rundt munnen, til å støtte artikulasjonen og til og forbedre pust og tydelighet i tale. Materialet må brukes under oppsyn av voksne.

Chewy Tubes

Chewy Tubes er et godt hjelpemiddel for å utvikle bite- og tygge-ferdigheter. Slike ferdigheter er lettere å utvikle uten å bruke ordinær mat, men heller objekter som ikke er spiselige. De gir en spenstig tyggeflate for å trene bite- og tygge-ferdigheter. Bruk av Chewy Tubes bidrar til å forbedre kjevestabiliteten og gir verdifulle sanseinntrykk i kjeven gjennom biting. De har en ikke-giftig overflate og de er lateksfrie og blyfrie. I tillegg inneholder de ikke inneholder PVC eller skadelige ftalater.
Chewy Tubes finnes i ulike morsomme og flotte farger. Gule Chewy Tubes og Røde Chewy Tubes er ulike ift. størrelser. Obs: Chewy Tubes er ikke anbefalt brukt med barn under 7 mndr. De må brukes under tilsyn. Vurderingen av kjeven anbefales før biting på Chewy Tubes. Når Chewy Tubes tilbys barnet skal dette alltid skje lateralt i munnen.

ARK's Grabber

ARK’s Grabber oral motor chew tool har et håndtak som gjør at det blir lettere for små hender å holde i. De er latex frie og har en overflate som gjør at bakterier eller spytt ikke ligger igjen i små hull.

Baby tannbørste

Baby tannbørste er lett å ha på fingeren, lett å føre inn, og den kan oppleves mindre truende når den er som en del av hånda. Barnet kan føle seg tryggere.

Munnskjerm

Munnskjerm-Ulmer modell. Brukes for å kunne holde munnen lukket over lengre tid og er viktig for utvikling av munn- og ansiktsmotorikk. Munnskjermen brukes som supplement til behandling, bl.a. for å trene på å lukke leppene, styrke leppemuskulatur og stimulere til nesepust.

3.Ulike kopper og glass

Infa Trainer

Infa Trainer er en god treningskopp i overgangen fra flaske til tutekopp og deretter over til en mere åpen kopp. Koppen er justerbar og ved vridning i lokket kan flyten av væske la seg justere. Tilførselshastigheten av væske går da fra sakte til medium til rask Nedsunket lokk forhindrer at nakken må strekke seg for mye under drikking. Fordi Infa Trainer er gjennomsiktig kan man følge med på hvor mye barnet drikker. Det blir ikke søl og koppen tåler å falle. Tåler også å bli vasket i oppvaskmaskinen.

Medeci Cup System

Medeci Cup gjør drikking lettere for personer som har redusert gripeevne eller svekket hånd- og arm-motorikk. Med koppen følger to håndtak som på en lett måte kan plasseres i nedsunkne felter på siden av koppen, inntil man finner den vinklingen som passer brukeren. Lokk og tut må kjøpes ekstra.

Handy Cup

Handy Koppen er en gjennomsiktig kopp med to hanker. Koppen har en ekstra vid base som skal gi økt stabilitet og reduserer muligheten til å bli veltet ved en tilfeldighet. Det skrå designet gjør det enklere for personen å drikke uten at han/hun trenger å tippe hodet bakover for å forhindre at væske skal renne ut. Den kan tippes over det punktet hvor en annen kopp normalt ville treffe nesa. Den som bruker koppen, behøver bare å gjøre noen små halsbevegelser for å kunne være i stand til å få i seg væsken. Kan vaskes i oppvaskmaskinen og varmes i mikroen.

Spillproof Kennedy Cup (KCup)

Spillproof Kennedykoppen er en veldig lett sølebeskyttet kopp. Den brukes med et sugerør og passer for personer i alle aldre. Den kan fylles lett med kald eller varm væske. Når lokket er skrudd på kan koppen snus opp og ned uten søl. Fin å bruke ved bordet, i sengen eller når man er på reise. Håndtaket har en J-form som kan gjøre det lettere å holde i den. Koppen kan brukes med hvilken som helst sugerør. Den kan vaskes i oppvaskmaskinen.

Rillekrus

Rillekruset eller pipmugg er et glass som passer i store som i små hender. Tåler varm og kald drikke. Til glasset kan man kan bestille lokk. Lokkene er utstyrt med en ventil som bremser flyten. Det vil si at glasset er «sølefri» pga. ventil i lokket. Dette hindrer søl og kan gjør drikkingen lettere for personer som har vansker med å svelge. Lokket finnes med to ulike størrelser på hull: for tynt-flytende og tjukt-flytende væsker. Dette må man huske å oppgi når man bestiller lokket. Utformingen på lokket gjør det lettere å suge. Glasset kan

vaskes i oppvaskmaskinen. Det er laget av et miljøvennlig materiale som heter polykarbonatplast.

4.Ulike tallerkener

Tallerken med sugekopp og oppsamleren

Tallerken med sugekopp og oppsamleren er en dyp tallerken og har en flipp for å samle maten. For noen barn som ønsker å forsøke selvstendig spising, griper skje, putter den i tallerkenen, osv. kan dette være en fin måte å få litt hjelp på veien.

Tallerken med avdelte kamre

Tallerken med avdelte kamre gir mulighet til å holde smakene, fargene og konsistensen på matsorter fra hverandre. Dette kan bidra til at barnet oppleve spisingen som mere spennende. Det får en mulighet til å differensiere det som kommer i munnen. Maten kan varmes opp i mikro, tallerkenen tåler mikrobølgeovn. Den kan vaskes i oppvaskmaskinen.

5.Bestikk

Good Grips-bestikk

Good grips - bestikk er en serie bestikk som gjør at bevegelsene blir lettere å utføre, da håndtaket er større enn det som er vanlig og i noen modeller også tyngre. Tyngde er viktig for mennesker med begrenset håndkontroll. Retningen på skjea kan også vris til venstre eller høyre etter behov.

Sassy Skje

Sassy. Less Mess Toddler Feeding Spoon er skjeer som motiverer barn til å mate seg selv. Anbefalt fra 9 måneders alderen. Hullene i skjea gjør at maten fester seg lett og hindrer at den raskt sklir ned fra skjeas overflate. Håndtaket er bøyd, med riller som støtter grepet.

Easyeater

Easyeater er et bestikk som er designet av en ergoterapeut. De finnes i utgaver for venstre- og høyrehendte. Lett å holde. De kan også kompletteres med et lite skjold som gjør at ikke spiseredskapet kommer for fort og for langt inn i barnets munn. De skal ikke brukes for barn med sterk biterefleks. De er lett å vaske både pr. hånd og i oppvaskmaskin.

Rolyan Care Spoon

Rolyan Care Spoon er en skje som er designet for spesielle spiseproblemer. Den er laget i plastikk og den konkave delen gjør mating og henting av maten fra skjea enklere. Den sprekker ikke til tross at barnet biter i den.

Bambino skjer

Bambino skjeer er klassiske mateskjeer. De har et grunt skjeblad som gjør det lettere for barnet å innta maten. Håndtaket er ekstra langt slik at du kommer ned i baby-glass eller yoghurt-begre uten å bli klissete. De kan vaskes pr. hånd eller i oppvaskmaskin. De er laget av polypropylen. Meget behagelig material og god fleksibilitet.

Tommy Silicon Skjer

Tommee Tippee Explora - Silicon Skjeer er den såkalt «barnets første skje». Den egner seg i fasen mellom amming og flaske og den passer for pure` og kremaktig spisekonsistenser. Skjeen har en myk tipp som er skånsom mot barnets munn, det finnes ingen harde kanter som kan gnage i munnen.

Allikevel må du ikke la barnet holde skjea uten tilsyn. Ved minimal skade bør skjea kastes og erstattes med en ny. Den bør ikke ligge i sollys eller nær varmekilder. Kan vaskes pr. hånd eller i oppvaskmaskinen. Den myke tippen på skjeen er i silicon og skjeene er BPA-frie.

Tommee Tippee Explora finnes også i en annen variant dvs. som en varmefølsom skje som endrer farge når maten er for varm. Skjeen endrer farge fra rød til gul om maten er for varm. Med disse skjeene er det lettere å slippe å prøvesmake maten flere ganger under et måltid. Det er ekstremt viktig at barnet får den temperaturen på maten som det liker.

Duo Spoon

Duo Skjea er et oralmotorisk redskap for barn som trenger sensorisk støtte. Den har to funksjoner. Den ene funksjonen er at den skal stimulere barnet til å undersøke med munnen, noe som innebærer at den kan anvendes for å lette introduksjonen av ulike konsistenser på maten når barnet har sensoriske vansker (siden med knottene). Den andre funksjonen er at den kan fungere som et hjelpemiddel for å øke aktiviteten i overleppa når barnet skal ta maten fra skjea (siden med riller). Vær oppmerksom på at Duo skjea ikke er en tyggeleke.

6.Hjelpemidler til tilrettelegging

Sklikke

Non-slip place mat/ Sklikke er laget i materialet som gjør at gjenstander som tallerkener, kopper, glass og bestikk sitter godt og står støtt på bordet. Sklikke må brukes med tørre gjenstander. Våte gjenstander fester seg ikke godt til matta.

Kan kjøpes på rull. Sklikke er enkelt å rengjøre og kan vaskes med varm vann med litt såpe. Skal ikke vaskes i mer enn 50 C. Viktig å la den tørke godt.

Plastzone-Håndgrep

Plastazone-Håndgrep gjør grepet på bestikk lettere. Kan kappes i passende lengder. Fordelen med plastazone er at det er en veldig sterk type gummi med lukkede porer som tåler fuktighet. Mosegummi som vi brukte før kunne lett gå i oppløsning.

7.Halstørkle og smekker

Halstørkle

Halstørkle er fint å bruke om barnet sikler mye. Det har viktig at det har mykt stoff og er lett å knyte. Finnes på markedet ulike mønster. Fint å ha mange for å kunne variere, tilpasse til farge og stil på klærne, og for å kunne skifte ofte. Litt forfengelighet i hverdagen skader ikke.

Tartan Bib-smekke

Tartan bib- smekke er en smekke med et behagelig stoff av Tartan polyester for å beskytte klær. Det er en smekke som er lett å vaske og som tørker lett. Tenk farger, tenk at det skal være lett å binde smekka sammen bak barnets hals.

8.Kartleggingsmateriale

NOT-S: (Nordiskt Orofacialt Test - Screening). Dette er et screeningsinstrument som skal brukes ved orofacial dysfunksjon, for eksempel tale-, tygge- og svelgevansker, hos personer fra treårs alderen. Testen er ofte ikke gjennomførbar for barn som har store komplekse funksjonsnedsettelser, men den er allikevel interessant ift. å bli oppmerksom og bevisst på hvor krevende undersøkelser av oralmotorikken er. Videre kan det være nyttig å få kunnskap om hvor mange områder er involvert i vurdering av det oralmotoriske området. Sensorikk, pust, tygging og svelging, sikling og munntørrhet for bare å nevne noen.

For mere informasjon se: www.mun-h-center.se

9.Litteratur

Ahlborg, B. et al. 2004. Lilla bemötande boken, Mun-H-Center förlag
ISBN: 91-973028-4-8

Ena Caterina Heimdahl, Gro Johansen og Turid Horgen (2015), Å spise sammen: Den eldste og mest naturlige inkluderingsarena i Spesialpedagogikk 1/2015 s. 26-37

Sjögreen L. Klingberg, G. 2002. När barnet har svårt att äta, Mun-H-Center förlag ISBN: 91-973028-1-3

Sjögreen L. Klingberg, G. 2002. Munnmotorisk stimulering Mun,-H-Center förlag ISBN: 91-973028-0-5

Materialet er kjøpt inn fra følgende leverandører:

Mun-H-Center www.mun-h-center.se

Etac www.etac.no

Noen av materialet er også å finne på baby-shop og vanlige apoteker.

Blant ressurser på nettet er det verdt å ta en kikk på følgende sider:

https://www.oslo-universitetssykehus.no/fag-og-forskning/nasjonale-og-regionale-tjenester/nasjonal-kvalitets-og-kompetansenettverk-for-habilitering-av-barn-med-spise-og-erneringsvansker/hva-er-spise-og-erneringsvansker/

www.lds.no/tako/

www.knappenforeningen.no

Statped